

LA LENGUA NO ES SEXISTA, EL DISCURS SÍ

Àngels Cardona Palmer

responsable de la Secretaria de la Dona de l'STEI-i

Si consultam en el diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans podem observar diverses paraules com per exemple la paraula bruixa i la paraula bruixot; citam textualment:

***Bruixa:** Dona que practica la bruixeria. Dona vella i lletja. Dona lletja i dolenta. Cacera de bruixes.*

***Bruixot:** Home que practica la bruixeria. Home que en diverses societats tribals du a terme pràctiques màgiques i rituals i administra coneixements empírics diversos, especialment de medicina, i passa per dominar forces sobrenaturals que ell té la facultat de conjurar màgicament.*

*També **madrastra** i **padrastrre**:*

***Madrastra:** Muller d'algú respecte dels fills que aquest ha tengut d'un matrimoni anterior. Mare que es porta malament amb els fills.*

***Padrastrre:** Marit d'una dona respecte als fills que aquesta té d'un matrimoni anterior.*

No passa tampoc desapercebut el significat de la paraula **heroi** i el significat que actualment es dona a la paraula **heroïna**, (*heroi, ésser al qual són atribuïdes gestes prodigioses; heroïna, droga*) o la representació simbòlica que feim quan parlem d'un *pemuquer* o d'un *cuiner* quan semblen més importants que una *pemuquera* o que una *cuinera*.

A hores d'ara, seria absurd dir que el llenguatge és un sistema neutre. Més aviat podríem dir que, durant segles, la diferència sexual ha esdevingut el principal recurs per a construir la desigualtat social entre dones i homes així com la injustícia en la construcció del projecte vital i de la pròpia identitat personal d'unes i dels altres.

Les llengües són productes culturals i és possible que, en conseqüència, puguem trobar en els usos

lingüístics, alguns trets que mostrin la relació amb aquesta construcció de la desigualtat.

“No anomenar les dones, no fer la distinció de gènere, suposa per part de la societat, que se les invisibilitza i se les relega a una posició subordinada.”

Les llengües no són sexistes per elles mateixes, però ho són clarament en el seus discursos. La condició biològica i la construcció cultural que l'acompanya, no implica tan sols dues construccions oposades sinó que presenten un estatus jerarquitzat, és a dir, la relació entre allò femení i allò masculí no és tan sols de diferència, sinó especialment de desigualtat.

Si entenem per *sexisme* la minusvaloració d'un sexe i la seva discriminació basada simplement en la diferència sexual, **el sexisme lingüístic** conduiria a tractar lingüísticament d'una manera diferent les persones en funció del seu sexe i no de les seves capacitats i aportacions. En termes generals es produiria una minusvaloració de les capacitats de les dones i la seva representació subordinada respecte als homes que donen nom a les professions o que ostenten la marca genèrica amb preteses bases “científiques”.

Allò que s'anomena, existeix.

Enfront de noves realitats han de sorgir noves paraules.

Quan les dones no podien ésser metgesses perquè el sistema no els ho permetia, no era necessari el terme, però avui en dia, és imprescindible per representar una realitat laboral del nostre sistema sanitari que, a més, és majoritari per part de les dones en l'actualitat.

No anomenar les dones, no fer la distinció de gènere, suposa per part de la societat, que se les invisibilitza i se les relega a una posició subordinada.

El debat no es basa en si el masculí genèric és o no gramaticalment correcte, sinó si és o no socialment adequat.

El fet de la correcció gramatical respecte a l'ús del masculí genèric també es presta a confusions; per exemple la Constitució espanyola, a l'article 30, punt 1, diu: "*Los españoles tienen el derecho y el deber de defender a España*" i al punt 2: "*La Ley fijará las obligaciones militares de los españoles y regulará, con las debidas garantías, la objeción de conciencia*". La Constitució espanyola va esser publicada anys abans que les dones poguessin accedir a les forces armades, d'aquesta manera veim com el fet del masculí genèric, pot dur a confusions gramaticals clares.

Les llengües són sistemes vius en evolució constant, afortunadament. Basta veure l'allau de paraules angleses que diàriament introduïm en la nostra llengua de la manera més natural, sense passar pel sedàs de la llengua que utilitzam habitualment.

Per exemple, quan l'aviació es va convertir en un sistema usual de transport, es va adequar la paraula **hostessa** (persona allotjada gratuïtament en casa d'altri) per anomenar aquesta professió quan abans tenia un altre significat. Per cert, amb la introducció del homes a aquesta professió, hi va haver resistències a l'hora de la marca en masculí derivada de la del femení i ara, dones i homes, són **auxiliars de vol**.

L'ús no sexista del llenguatge no és una dificultat lingüística, sinó una possible resposta a una nova demanda de comunicació que la llengua catalana, amb la seva riquesa, és molt capaç d'atendre.

Pensem amb la normalitat amb què ara mateix utilitzam paraules com **arquitecta** o **presidenta**, paraules que abans ens sonaven rares a causa de la inexistència de dones en aquest àmbit.

“El genèric masculí, dins una discussió política, seria un fals genèric i una injusta representació de les dones...”

Les resistències són problemes lingüístics o ideològics?

És evident que la llengua té un ús acadèmic i literari, però no oblidem que la llengua té, bàsicament, un ús *social* que pot variar al llarg del temps i que és bo que així sigui, malgrat l'aparell acadèmic a voltes sigui arcaic i costi moure's, com hem vist amb els exemples anteriorment citats de l'actual diccionari de la llengua catalana en què les entrades respecte a les dones, presenten encara, connotacions ideològiques, culturals i podríem dir també morals, que poc tenen a veure amb argumentacions científiques.

Les llengües no canvien tan sols perquè la realitat hagi canviat, també ho fan perquè han variat les maneres de valorar-la i anomenar-la. El genèric masculí, dins una discussió política, seria un fals genèric i una injusta representació de les dones que són relegades de l'ordre simbòlic i són privades de representació.

Altres postures consideren que la representació del sexe femení per mitjà del llenguatge, genera problemes d'eficàcia, repeticions absurdes, manca de concordància, invenció de nous neologismes, etc.

Existeixen nombroses i variades solucions per solventar el “problema”:

- a) Es pot substituir el masculí genèric per paraules que sí representin un conjunt mixt de persones; aquestes paraules poden ésser de gènere masculí o femení, el que és important és la capacitat que tenen d'englobar dones i homes. En moltes ocasions aquests termes són generats per metonímia, és a dir, al·ludint al càrrec, professió o titulació, no a la persona que ho exerceix. Per posar algun exemple, en lloc de **tresorer**, utilitzar el terme **tresoreria**.

- c) Ometre el determinant. Quan el substantiu és d'una sola terminació, evitar l'article: **Podran aspirar a l'ascens els professionals amb màster...** per **Podran aspirar a l'ascens professionals amb màster...**
- c) Es poden introduir oracions de relatiu amb formes invariables de pronoms: **Aquelles i aquells que ho desitgin** per **Qui ho desitgi**.
- d) La utilització de construccions impersonals amb el pronom *se*, amb infinitius o gerundis o la substitució per la primera persona del plural: **Els usuaris procuraran tancar hermèticament** per **Tancar hermèticament**.
- e) Recerca de recursos de sinonímia: **fill o filla** per **descendent**.
- f) Utilització de perífrasi: **Anar al metge o a la metgessa** per **Anar a la consulta mèdica**.
- h) Per evitar el desdoblaments extensos, duplicar tan sols l'article: **Les delegades i els delegats** per **Les i els delegats**.
- i) La concordança es farà amb el teme més proper. **Les treballadores i treballadors implicats**.

- j) L'ús de la paraula *dona* en substantius d'una sola terminació. Per exemple **La primera promoció de dones taxistes, policies...**

Com s'ha vist, disposam de variats recursos lingüístics per evitar l'androcentrisme i el sexisme en el llenguatge i si volem aprofundir més en el tema, també disposam d'abundant bibliografia com:

Àmbit internacional:

La Resolució 14.1 aprovada per la Conferència General de la UNESCO, apartat 1 del paràgraf 2 de 1987, reunió XXIV.

Resolució 109 aprovada per la Conferència General de la UNESCO, paràgraf 3 de 1989, reunió XXV.

Recomanació aprovada pel Comitè de Ministres del Consell d'Europa de 21 de febrer de 1990.

A l'Estat espanyol:

L'Ordre ministerial de 22 de març de 1995 (BOE núm. 74, de 28 de març) allà on s'estableix l'adequació dels títols acadèmics oficials segons siguin dones o homes qui els sol·licitin.

La Llei orgànica per a la Igualtat efectiva de dones i homes (BOE núm. 71 de 23 de març de 2007), article 37.

Llei integral per a l'eliminació de la violència contra les dones, article 4 punt 7.

Àmbit autonòmic:

Llei per a la dona, article 11, punt 3, article 58 i article 39.

Bibliografia:

"Comunicación no sexista" Junta de Castilla y León

"Hablamos de Leyes" Instituto de la mujer

"Canviem el llenguatge" Neus Santaner □